

НАПРЯМ 3. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-35>

СУБ'ЄКТИ РИНКУ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ УКРАЇНИ

Гаркавенко Сергій Васильович

*аспірант кафедри цивільного, господарського права та процесу
Академія адвокатури України
м. Київ, Україна*

Питання суб'єктності у правовідносинах між учасниками ринку електричної енергії в Україні є досить цікавим та має певні особливості.

Так А. М. Горбач визначає суб'єктів адміністративно-правових відносин як «конкретно визначених учасників цих відносин, що наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, передбаченими й забезпеченими адміністративно-правовими нормами». Та вважає, що реалізація цих прав та виконання обов'язків опосередковується наданням адміністративних послуг й здійсненням виконавчо-розпорядчої діяльності [1].

Є. В. Курінний зазначає, що суб'єктами адміністративно-правових відносин є конкретні учасники «сторони» цих відносин, що наділені законодавчо закріпленими правами та обов'язками, які вони реалізують у сфері владно-управлінської діяльності або в галузі адміністративно-правового захисту [2].

Наприклад, І. І. Литвин притримується думки, що суб'єктами є учасники суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, які наділені адміністративною правосуб'єктністю [3].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» учасник ринку електричної енергії (далі – учасник ринку) – виробник, електропостачальник, трейдер, оператор системи передачі, оператор системи розподілу, оператор малої системи розподілу, оператор ринку, гарантований покупець, оператор установки зберігання енергії та споживач, які провадять свою діяльність на ринку електричної енергії в порядку, передбаченому цим Законом [4].

Можна зробити висновок, що відносини на ринку електричної енергії є неоднорідними та включають відносини щодо: виробництва,

постачання, транспортування, зберігання, передачі та споживання електричної енергії.

До суб'єктів енергетики Д. В. Молдованов включає наступних: 1. Суб'єкти державного управління та регулювання: Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, діюче на той час Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державну інспекцію енергетичного нагляду. 2. Виробники енергії з альтернативних джерел – юридичні особи та приватні домогосподарства. 3 Суб'єкти, що відповідають за купівлю та продаж електроенергії у виробників та її продаж\передачу споживачу, тобто Оператор системи передачі, оператор систем розподілу та трейдери. 4. Споживачі енергії, виробленої з альтернативних джерел, у тому числі енергетичні кооперативи та домогосподарства [5].

Дослідження суспільних відносин зумовлює необхідність їх врегулювання нормами різної галузевої належності: господарського, цивільного, адміністративного, екологічного, земельного тощо. Щодо суб'єктного складу правовідносин у сфері дії ринку електричної енергії, то вони характеризуються різноманітністю і залежно від конкретних відносин, в яких суб'єкти беруть участь, можуть мати господарську, цивільну, адміністративну та іншу правосуб'єктність.

В іншому монографічному дослідженні Е. Ю. Рибнікової, також піднімається проблематика господарсько-правового стимулювання використання відновлювальних джерел енергії, розкривається питання суб'єктів реалізації такого стимулювання. Дослідниця відносить до таких, у першу чергу, органи публічної влади і включає до них – Верховну Раду України; органи виконавчої влади: Кабінет Міністрів України; міністерства (діючі на час проведення дослідження Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство екології та природних ресурсів України; Державне агенство з енергоефективності та енергозбереження України; Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; місцеві адміністрації. Також до категорії суб'єктів реалізації господарсько-правового стимулювання використання відновлювальних джерел енергії Е. Ю. Рибнікова відносить недержавних суб'єктів: комерційні вітчизняні та міжнародні банки, неурядові організації (Асоціацію «Українська асоціація відновлювальної енергетики», Європейсько-українське енергетичне агенство, Українську вітроенергетичну асоціацію) бізнес – інкубатори [6].

В теорії адміністративного права розроблено досить багато варіантів класифікації суб'єктів адміністративних правовідносин. Найбільш загальним є їх поділ на індивідуальні та колективні, владні й невідладні [2].

Так С. В. Майстро та О. Л. Волошин виділяють у системі суб'єктів державного регулювання альтернативної енергетики суб'єктів виконання (державну та її інституційні органи: законодавчі, виконавчі, судові органи різних рівнів) та суб'єктів впливу (громадські та політичні об'єднання засоби масової інформації, окремі особистості) [7].

Суб'єкти адміністративних правовідносин диференціюються і за організаційно-правовою формою, за зовнішньою відокремленістю, за наявністю повноважень, за аксіологічним критерієм, за сферами виникнення та функціонування [8].

Таким чином, суб'єктами ринку електричної енергії на сьогодні є виробники, Оператор системи передачі, Оператор системи розподілу, Оператор ринку, Гарантований покупець, трейдери, електропостачальники, Постачальник останньої надії та споживач, як узагальнений образ всіх юридичних та фізичних осіб. Функціонування учасників ринку електричної енергії визначається нормами, які регулюють відносини між ними на певних сегментах ринку електричної енергії. Основоположним законом буде – Закон України «Про ринок електричної енергії», який визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку електричної енергії, регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії для забезпечення надійного та безпечного постачання електричної енергії споживачам з урахуванням інтересів споживачів, розвитку ринкових відносин, мінімізації витрат на постачання електричної енергії та мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище [4].

Правила ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку визначають взаємовідносини, що виникають між учасниками ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку (далі – учасник РДН/ВДР) та оператором ринку (далі – ОР), а також визначають порядок реєстрації учасників РДН/ВДР, порядок та вимоги до забезпечення виконання зобов'язань за договорами купівлі-продажу електричної енергії на ринку «на добу наперед» (далі – РДН) і внутрішньодобовому ринку (далі – ВДР), порядок організації та проведення торгів РДН і торгів ВДР, порядок визначення ціни на електричну енергію, проведення розрахунків на РДН і ВДР, визначення вартості послуг ОР та порядок їх оплати, розкриття інформації та оприлюднення інформації, порядок врегулювання спорів між ОР та учасниками РДН/ВДР, порядок внесення змін до цих Правил [9].

Кодекс системи передачі регулює взаємовідносини Оператора системи передачі (далі – ОСП) та користувачів системи передачі (далі – Користувач) щодо планування, розвитку та експлуатації (у тому числі оперативно-технологічного управління) системи передачі у складі об'єднаної енергетичної системи (ОЕС) України, а також приєднання та доступу до системи передачі [10].

Кодекс системи розподілу визначає вимоги та правила, які регулюють взаємовідносини операторів систем розподілу (далі – ОСР), оператора системи передачі (далі – ОСП), користувачів системи розподілу (далі – Користувачі) та замовників послуг з приєднання щодо оперативного та технологічного управління системою розподілу, її розвитку та експлуатації, забезпечення доступу та приєднання електроустановок [11].

Правила ринку визначають порядок реєстрації учасників ринку, порядок та вимоги до забезпечення виконання зобов'язань за договорами про врегулювання небалансів електричної енергії, правила балансування, правила агрегації, правила функціонування ринку допоміжних послуг, порядок проведення розрахунків на балансуєчому ринку та ринку допоміжних послуг, порядок виставлення рахунків, порядок внесення змін до цих Правил, положення щодо функціонування ринку при виникненні надзвичайної ситуації в об'єднаній енергетичній системі України [12].

Кодекс комерційного обліку електричної енергії визначає основні положення щодо організації комерційного обліку електричної енергії на ринку електричної енергії, права та обов'язки учасників ринку, постачальників послуг комерційного обліку та адміністратора комерційного обліку щодо забезпечення комерційного обліку електричної енергії, отримання точних і достовірних даних комерційного обліку та їх агрегації (об'єднання), порядок проведення реєстрації постачальників послуг комерційного обліку, точок комерційного обліку та реєстрації автоматизованих систем, що використовуються для комерційного обліку електричної енергії [13].

Правила роздрібного ринку електричної енергії регулюють взаємовідносини, які виникають під час купівлі-продажу електричної енергії між електропостачальником та споживачем, а також їх взаємовідносини з іншими учасниками роздрібного ринку.

Отже, ринок електричної енергії за суб'єктивним складом можна розділити на дві групи: Державні органи управління об'єднаної енергетичної системи України та на безпосередніх учасників ринку електричної енергії, які провадять господарську діяльність у відповідності до визначених нормативних документів сегментів ринку.

Література:

1. Горбач А. М. Суб'єкти адміністративно-правових відносин. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип. 2. Ч. 4. С. 172–174.
2. Курінний Є. В. Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 92 с.
3. Литвин І. І. Сутність системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5. С. 63–66.
4. Про ринок електричної енергії: Закон України № 2019-VIII від 13.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення 18.11.2024).
5. Молдованов Д. В. Фінансово-правове забезпечення державної політики у сфері альтернативної енергетики: дисертація доктора філософії: 081 «Право». Х., 2020. 238 с.
6. Рибнікова Е. Ю. Господарсько-правове стимулювання використання відновлювальних джерел енергії в Україні : дис. канд. юрид. наук: 12.00.04. Нац.ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2018. 222 с.
7. Майстро С. В., Волошин О. Л. Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики: теоретичні підходи до визначення та змісту. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 36–43.
8. Мацелик Т. О. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система : монографія. Ірпінь : Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2013. 342 с.
9. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 308 Про затвердження Правил ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0308874-18#Text> (дата звернення 18.11.2024).
10. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 309 від 14.03.2018 Про затвердження Кодексу системи передачі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309874-18#Text> (дата звернення 18.11.2024).
11. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 310 від 14.03.2018 Про затвердження Кодексу систем розподілу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0310874-18#Text>. (дата звернення 18.11.2024).
12. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 307

Про затвердження Правил ринку URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0307874-18#Text>. (дата звернення 18.11.2024).

13. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 311 Про затвердження Правил ринку URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311874-18#Text> (дата звернення 18.11.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-36>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ В ПРОЦЕДУРІ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРУ: ПОРЯДОК ДІЙ І ВЗАЄМОДІЯ МИТНОГО ОРГАНУ ТА ДЕКЛАРАНТА

Іванченко Едуард Пилипович

*кандидат юридичних наук,
професор Української технологічної академії,
радник Асоціації митних брокерів України,
докторант*

*Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Вступ України до СОТ та набуття статусу кандидата на членство в ЄС покладає на нашу державу зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетними напрямками, одним із яких є «митне законодавство». Основним аспектом партнерської співпраці з ЄС є врегулювання питань, щодо належного визначення митної вартості при декларуванні товарів, які переміщуються із ЄС на митну територію України або навпаки. Ефективність митних процедур займає важливе місце у методиці оцінювання країн у багатьох міжнародних рейтингах, зокрема, у рейтингу Світового банку Doing Business за індикатором «Міжнародна торгівля та інвестиції» [1, с. 97].

Вимогами частини першої статті 1 Митного кодексу України [2] (далі – Кодекс) передбачено, що законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України, Кодексу, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 Кодексу, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів,